

2025-08-07
KN2025/01564**Klimat- och näringslivsdepartementet**Affärsverket svenska kraftnät
Box 1200
172 24 SundbybergStatens energimyndighet
Box 310
631 04 Eskilstuna

Uppdrag till Statens energimyndighet och Affärsverket svenska kraftnät att tydliggöra vattenkraftens nyttor och betydelse för elförsörjningen

Regeringens beslut

Regeringen ger Statens energimyndighet (Energimyndigheten) och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) i uppdrag att beskriva och förtydliga på vilket sätt vattenkraften skapar nyttor för elsystemet och för elförsörjningen på lokal, regional och nationell nivå. Även mindre vattenkraftsanläggningar, med vilket avses verk med en samlad effekt på högst 10 megawatt, ska omfattas av beskrivningen.

Energimyndigheten och Svenska kraftnät ska mot bakgrund av de identifierade och beskrivna nyttorna ta fram stödmaterial som kan användas vid strategisk energi- och beredskapsplanering av bland annat kommuner, regioner och eventuella andra berörda aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Såväl redovisningen av vattenkraftens nyttor som det framtagna stödmaterialiet ska tillgängliggöras och offentliggöras senast den 30 april 2026. Myndigheterna ska när uppdraget genomförs föra dialog med relevanta länsstyrelser och kommuner.

Energimyndigheten och Svenska kraftnät ska redovisa en beskrivning av uppdragets genomförande i respektive myndighets årsredovisning för 2026.

För uppdraget får Energimyndigheten under 2025 använda högst 1 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 21 Energi för budgetåret 2025 uppförda anslaget 1:5 *Energiplanering*, anslagsposten 2 *Energiplanering*.

För uppdraget får Affärsverket svenska kraftnät under 2025 använda högst 1 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 21 Energi för budgetåret 2025 uppförda anslaget 1:5 *Energiplanering*, anslagsposten 5 Energiplanering.

Skälen för regeringens beslut

Vattenkraftens förmågor är centrala för elsystemet och beredskapen inom elförsörjningen. Vattenkraftverk går snabbt att starta och har god reglerbarhet vilket ofta gör dem lämpliga för så kallad dödnätsstart och ödrift, det vill säga förmågan för produktionsanläggningen att starta även då det yttre nätet är strömlöst, respektive att inom ett begränsat område producera och distribuera el utan koppling till överliggande elnät. Andra egenskaper är bidrag till rotationsenergi, bidrag till tillgänglig effekt under höglasttimmar och minskat behov av överföring över längre sträckor.

Vattenkraften är inte bara viktig nationellt utan spelar även en roll för elförsörjningen i ett regionalt och lokalt perspektiv. I ett läge med effektbrist eller störningar i överföringssystem har lokal elproduktion en avhjälpande verkan. I händelse av kris där transmissionsnätet och de regionala elnäten är utslagna kan viss lokal elförsörjning säkras genom ödrift. Vissa småskaliga vattenkraftverk skulle då till exempel kunna bidra till att försörja omkringliggande samhällskritiska funktioner som vatten- och avloppsreningsverk, fiber- och mobilnät, livsmedelsbutiker och den lokala räddningstjänsten. I det regionala perspektivet kan flera vattenkraftverk samverka både inbördes och med annan elproduktion förutsatt att regionnäten är intakta. Ett enskilt kraftverks betydelse påverkas av den samlade tillgången till elproduktion, andra systemnyttor och distribution inom ett visst område.

Även om de flesta större kraftverken ligger i norra Sverige medan den småskaliga vattenkraften dominerar i södra Sverige, finns vattenkraftens förmågor i någon mån tillgängliga i alla landsdelar. Det är viktigt att alla offentliga aktörer, från nationell till lokal nivå, har kunskap om vilka förmågor de har tillgång till och hur de ska värderas och planeras för hur dessa kan och behöver nyttjas, inte minst i händelse av kris. Av den energipolitiska inriktningspropositionen (prop. 2023/24:105) följer att energiplaneringen bör utvecklas på lokal, regional och nationell nivå genom att öka förståelsen och kunskapen hos olika aktörer om energisystemets utveckling och behov.

Majoriteten av den svenska vattenkraften ingår i den nationella planen för att förse vattenkraften med moderna miljövillkor. Bättre underlag kring vattenkraftens betydelse och nyttor kan bidra till mer korrekta miljökvalitetsnormer och åtgärdskrav både ur ett totalförsvarsperspektiv och utifrån vad som går i linje med vad som kan accepteras för elsystemet. Kriget i Ukraina har visat att tillgång till lokal elproduktion är viktig i händelse av kris eftersom en mer distribuerad elproduktion bidrar till en robustare förmåga på lokal nivå, vilket stärker samhällets samlade totalförsvarsförmåga. Samtidigt är det tydligt att vissa kraftverk, till exempel sådana med väldigt liten produktionskapacitet och som helt saknar reglermöjligheter, endast står för ett marginellt bidrag till försörjningstryggheten.

Det pågår redan flera uppdrag och insatser som relaterar till arbetet med vattenkraftens omprövning eller energiplanering och energiberedskap. Havs- och vattenmyndigheten ska i samråd med Svenska kraftnät och Energimyndigheten bland annat ta fram vägledning för hur intresset av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel ska beaktas inom ramen för vattenförvaltningsarbetet (KN2025/01118). I regleringsbrevet för 2025 har Energimyndigheten fått i uppdrag att bland annat planera för insatser för att främja kommunala och regionala aktörers långsiktiga strategiska förmåga att bidra till ett effektivt och robust energisystem. Vid behov ska detta uppdrags genomförande samordnas med redan pågående uppdrag.

Regeringen ser mot bakgrund av det ovan anförda ett behov av att identifiera och sammanställa vattenkraftsanläggningars nyttor på nationell, regional och lokal nivå för att säkerställa nödvändig kunskap och hänsyn till elförsörjnings- och elberedskapsförmågeperspektivet. Myndigheterna ska beskriva dessa nyttor och utarbeta en metodik som kan tillgängliggöras genom ett uppdaterat stödmaterial med syfte att hjälpa kommuner, regioner och andra berörda att värdera vattenkraftens bidrag inom ramen för sin energi- och beredskapsplanering.

På regeringens vägnar

Ebba Busch

Dustin Siman

Kopia till

Finansdepartementet/BA, K och SFÖ

Justitiedepartementet/DÅ

Försvarsdepartementet/EMF och ETU

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/SPN